

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΛΑΤΙΑΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΤΡΙΓΚΑΣ

Αποδομώντας την Παγίδα του Θουκυδίδη

Υψηλή Στρατηγική και
Γεωπολιτικός Ανταγωνισμός
ΗΠΑ - Κίνας

ΔΙΑΥΛΟΣ

ΑΠΟΔΟΜΩΝΤΑΣ
ΤΗΝ ΠΑΓΙΔΑ
ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ

Υψηλή Στρατηγική
και Γεωπολιτικός Ανταγωνισμός
ΗΠΑ-Κίνας

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΛΑΤΙΑΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΤΡΙΓΚΑΣ

ΑΠΟΔΟΜΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΑΓΙΔΑ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ

Υψηλή Στρατηγική
και Γεωπολιτικός Ανταγωνισμός
ΗΠΑ-Κίνας

ΔΙΑΥΛΟΣ
ΑΘΗΝΑ 2023

Αθανάσιος Πλατιάς - Βασίλειος Τρίγκας
ΑΠΟΔΟΜΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΑΓΙΔΑ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ
Υψηλή Στρατηγική και Γεωπολιτικός Ανταγωνισμός
ΗΠΑ-Κίνας

ISBN: 978-960-531-501-6

Πρώτη κυκλοφορία: Οκτώβριος 2023

Copyright© 2023:

Αθανάσιος Πλατιάς - Βασίλειος Τρίγκας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΑΥΛΟΣ

Μαυρομιχάλη 72-74, 10680, Αθήνα

Τηλ.: 210 3631169, 210 3617473 - FAX: 210 3617473

e-mail: info@diavlosbooks.gr

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Νάντια Καραμπή

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Μαρία Αλεξία Πλατιά

DTP: Ελένη Κωστοπούλου

www.diavlosbooks.gr

www.diavlosbooks.com

Η αναπαραγωγή αποσπασμάτων του παρόντος βιβλίου με οποιοδήποτε μέσο (φωτοτυπία, μικροφίλμ ή άλλη μηχανική ή ηλεκτρονική μέθοδο) επιτρέπεται χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη ή του συγγραφέα, με την προϋπόθεση ότι θα αναφέρεται η «πηγή» και ότι δεν θα εντάσσεται στο πλαίσιο των διατάξεων του Ν. 2121/93 για κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας.

Στη μνήμη των γονέων μου Νίκης και Γιώργου
ΑΓΠ

Στους γονείς μου Μαρία και Σπύρο
ΒΤ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πίνακας χαρτών	11
Πίνακας σχημάτων.....	11
Πίνακας ακρωνυμίων.....	12
Το Χρονολόγιο της Πεντηκονταετίας και του Πελοποννησιακού Πολέμου.....	13
Το Χρονολόγιο των Σινο-Αμερικανικών Σχέσεων (1949-2023).....	15
Το Χρονολόγιο του Ψυχρού Πολέμου	19
Εισαγωγή.....	21

ΜΕΡΟΣ Α΄

Τα Αίτια του Πολέμου στην Ιστορία του Θουκυδίδη.....	35
Κεφάλαιο 1: Παγιδεύοντας τον Θουκυδίδη.....	37
Κεφάλαιο 2: Η Θεωρία του Ηγεμονικού Πολέμου του Θουκυδίδη	60
Κεφάλαιο 3: Αρχές της Θουκυδίδειας Ανάλυσης	73

ΜΕΡΟΣ Β΄

Επτά Θουκυδίδειες Στρατηγικές Αναλογίες επί των Σύγχρονων Σινο-Αμερικανικών Σχέσεων.....	81
Κεφάλαιο 4: Ηγεσία και Στρατηγική	83
Κεφάλαιο 5: Πόλεμος και Θεωρία Νίκης στην Πυρηνική Εποχή	97
Κεφάλαιο 6: Διλήμματα Ασφάλειας και Στρατηγική Επιλογή	110
Κεφάλαιο 7: Πόλεμος με Άλλα Μέσα	125
Κεφάλαιο 8: Συμμαχίες.....	141
Κεφάλαιο 9: Ο Χαρακτήρας της Σύγκρουσης: Εσωτερική Υπονόμευση και Ιδεολογικός Ανταγωνισμός	152
Κεφάλαιο 10: Εσωτερική Εξισορρόπηση και Μεταρρύθμιση.....	160

Μέρος Γ΄**Γεωπολιτικός Ανταγωνισμός ΗΠΑ-Κίνας..... 171****Κεφάλαιο 11: Η Τεσσαρακονταετία και η Άνοδος
του Σινο-Αμερικανικού Ανταγωνισμού 173****Επίλογος 195****Ενδεικτική Βιβλιογραφία..... 205****Ευρετήριο Ονομάτων..... 211**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΑΡΤΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ	ΣΕΛ.
Χάρτης 1 Η Αθηναϊκή Αυτοκρατορία	46
Χάρτης 2 Η Πελοποννησιακή Συμμαχία	47
Χάρτης 3 Η Αμυντική Ζώνη της Κίνας	49
Χάρτης 4 Εκτιμώμενα πυρηνικά οπλοστάσια (2023)	101
Χάρτης 5 Ο Νέος Δρόμος του Μεταξιού	115
Χάρτης 6 Η «εμπορική έλξη» της Κίνας και των ΗΠΑ	132
Χάρτης 7 Οι συμμαχίες των ΗΠΑ και της Κίνας στον Ινδικό και τον Ειρηνικό Ωκεανό (2023)	144

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

ΣΧΗΜΑ	ΣΕΛ.
Σχήμα 1 Ο ενάρετος κύκλος της αθηναϊκής ισχύος	67
Σχήμα 2 Το εκτιμώμενο πυρηνικό οπλοστάσιο της Κίνας	102
Σχήμα 3 Οι ανάγκες της Κίνας σε εισαγόμενο πετρέλαιο (σε εκατ. βαρέλια ανά ημέρα)	117
Σχήμα 4 Σύγκριση του κατά κεφαλήν εισοδήματος Ινδίας-Κίνας	175
Σχήμα 5 Η μεταβολή στην Υψηλή Στρατηγική της Κίνας μεταξύ Ντενγκ και Σι	182
Σχήμα 6 Σύγκριση οικονομικών μεγεθών ΗΠΑ-Κίνας (2022)	185
Σχήμα 7 Η Τοπολογία της Αμερικανικής Υψηλής Στρατηγικής ως προς την Κίνα και οι στρατηγικές επιλογές πέντε αμερικανικών κυβερνήσεων	189

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

ΑΚΡΩΝΥΜΙΟ	ΠΛΗΡΗΣ ΟΡΟΣ
A2AD	Anti-Access Area Denial
ABM	Anti-Ballistic Missile
AIIB	Asian Infrastructure Investment Bank
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
AUKUS	Τριμερής αμυντική συμφωνία μεταξύ Αυστραλίας, Μεγάλης Βρετανίας και ΗΠΑ
BRI	Belt and Road Initiative
CCP	Chinese Communist Party
CIA	Central Intelligence Agency
FDIs	Foreign Direct Investments
FIORC	Five Eyes Intelligence Oversight and Review Council
G2	Global 2
G20	Group of 20 (Ομάδα των είκοσι ισχυρότερων οικονομιών)
JFK	John Fitzgerald Kennedy
MAD	Mutual Assured Destruction
MFN	Most Favored Nation
NATO	North Atlantic Treaty Organisation
PRC	People's Republic of China
PTBT	Partial Test Ban Treaty
QUAD	Quadrilateral Security Dialogue
SALT I	Strategic Arms Limitation Talks I
SDI	Strategic Defense Initiative
WTO	World Trade Organization
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΣΑ	Συμβούλιο Ασφαλείας

ΤΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

550 – Ίδρυση της Πελοποννησιακής Συμμαχίας.

490 – Πρώτη εισβολή των Περσών. Νίκη των Αθηναίων στη μάχη του Μαραθώνα.

483 – Ο Θεμιστοκλής στρέφει την Αθήνα προς τη θάλασσα. Ταχύρρυθμο εξοπλιστικό πρόγραμμα ναυπήγησης 200 πολεμικών πλοίων.

480 – Δεύτερη εισβολή των Περσών. Νίκη των Ελλήνων στη ναυμαχία της Σαλαμίνας υπό την καθοδήγηση του Θεμιστοκλή.

479/8 – Ο Θεμιστοκλής εντοιχίζει την Αθήνα ξεγελώντας τους Σπαρτιάτες. Θεωρεί πλέον ότι ο κίνδυνος για την Αθήνα εκπορεύεται από τη Σπάρτη.

478/7 – Οι Αθηναίοι ιδρύουν τη συμμαχία της Δήλου και αναλαμβάνουν την ηγεσία της. Το συμμαχικό ταμείο τοποθετείται στη Δήλο.

471 – Οι Αθηναίοι εξορίζουν τον Θεμιστοκλή μετά από συνωμοσίες των Σπαρτιατών.

464 – Εξέγερση των ειλωτών στη Σπάρτη με αφορμή μεγάλο σεισμό.

460 – Έναρξη του Πρώτου Πελοποννησιακού Πολέμου που διήρκησε 15 χρόνια.

460/459 – Αποτυχημένη εκστρατεία των Αθηναίων κατά των Περσών στην Αίγυπτο.

454 – Το συμμαχικό ταμείο μεταφέρεται από τη Δήλο στην Αθήνα πράγμα που συμβολίζει τη μετατροπή της Συμμαχίας σε Αυτοκρατορία.

449 – Ειρήνη του Καλλία. Συνθήκη ειρήνης μεταξύ Αθηναίων και Περσών. Το Αιγαίο μετατρέπεται σε Αθηναϊκή θάλασσα.

- 445 – Τριακονταετής Ειρήνη μεταξύ Αθηναίων και Σπαρτιατών.
- 433 – Ναυμαχία μεταξύ Αθηναίων και Κορινθίων στα Σύβοτα με αφορμή τον προσεταιρισμό των Κερκυραίων.
- 432 – Εμπάργκο των Αθηναίων στα Μέγαρα.
- 432 – Οι Σπαρτιάτες και οι Σύμμαχοί τους μετά από συνδιάσκεψη καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι Αθηναίοι καταπάτησαν τους όρους της Τριακονταετούς Ειρήνης.
- 431 – Έναρξη του Δευτέρου Πελοποννησιακού Πολέμου. Εισβολή των Σπαρτιατών στην Αττική.
- 430 – Λοιμός στην Αθήνα.
- 429 – Θάνατος του Περικλέους από τον Λοιμό.
- 428 – Αποστασία των Μυτηλιναίων.
- 427 – Πρώτη εξόρμηση των Αθηναίων στη Σικελία.
- 425 – Νίκη των Αθηναίων στη ναυμαχία της Πύλου.
- 424 – Οι Σπαρτιάτες ηττώνται στη Σφακτηρία.
- 421 – Τέλος της πρώτης φάσης του Πολέμου. Ειρήνη του Νικία.
- 418 – Νίκη των Σπαρτιατών στη μάχη της Μαντινείας κατά του Άργους και των συμμάχων του.
- 416/5 – Επίθεση των Αθηναίων κατά των Μηλίων.
- 415 – Μετά από δημόσια συζήτηση μεταξύ του Νικία και του Αλκιβιάδη αποφασίζεται η εκστρατεία των Αθηναίων στη Σικελία. Κυριαρχεί η άποψη του Αλκιβιάδη.
- 413 – Ήττα των Αθηναίων στη Σικελία. Καταστροφή του εκστρατευτικού στόλου.
- 412 – Οι Πέρσες συνάπτουν συμμαχία με τους Σπαρτιάτες ενώ αρχίζει η αποστασία συμμάχων της Αθήνας.
- 411 – Οι Σπαρτιάτες ξεκινούν επιχειρήσεις κατά των Αθηναίων.
- 405 – Ήττα των Αθηναίων στους Αιγός Ποταμούς. Καταστροφή του Αθηναϊκού στόλου.
- 404 – Τερματίζεται ο Πελοποννησιακός Πόλεμος. Πολιορκία και παράδοση των Αθηναίων. Οι Σπαρτιάτες γκρεμίζουν τα τείχη και εγκαθιστούν τη φιλική προς αυτούς κυβέρνηση των Τριάντα Τυράννων.

ΤΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΩΝ ΣΙΝΟ-ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ (1949-2023)

Οκτώβριος 1949 – Ίδρυση Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας.

Ιούνιος 1950 – Έναρξη του Πολέμου της Κορέας.

Αύγουστος 1954 – Πρώτη Κρίση της Ταϊβάν.

Αύγουστος 1958 – Δεύτερη Κρίση της Ταϊβάν.

Μάρτιος 1959 – Εξέγερση στο Θιβέτ.

Οκτώβριος 1964 – Η Κίνα δοκιμάζει την πρώτη πυρηνική της βόμβα.

Μάρτιος 1969 – Ρήξη των σχέσεων Κίνας - Σοβιετικής Ένωσης.

Απρίλιος 1971 – Διπλωματία του Πινγκ-Πονγκ ΗΠΑ-Κίνας.

Φεβρουάριος 1972 – Ο Αμερικανός Πρόεδρος Ρίτσαρντ Νίξον επισκέπτεται την Κίνα.

Σεπτέμβριος 1976 – Θάνατος Μάο Τσετούνγκ. Άνοδος της υπερ-συντηρητικής «κλίκας των τεσσάρων» στην εξουσία (gang of four).

Δεκέμβριος 1978 – Ο Ντενγκ Σιαοπίνγκ γίνεται ο κυρίαρχος ηγέτης της Κίνας και ξεκινά την πολιτική μεταρρύθμισης και ανοίγματος στις αγορές (Reform and Opening Up).

Ιανουάριος 1979 – Ο Ντενγκ Σιαοπίνγκ επισκέπτεται τις ΗΠΑ.

Φεβρουάριος 1979 – Σύναψη Επίσημων Διπλωματικών Σχέσεων / Πολιτική της «Μίας Κίνας».

Απρίλιος 1984 – Οι ΗΠΑ επιτρέπουν την εξαγωγή στρατιωτικών εξοπλισμών στην Κίνα.

Ιούνιος 1989 – Εξέγερση της Τιεν Αν Μεν.

Ιανουάριος 1992 – Ο Κινέζος ηγέτης Ντενγκ Σιαοπίνγκ ταξιδεύει στον Νότο της Κίνας και διακηρύσσει την ανάγκη συνέχισης των μεταρρυθμίσεων και του ανοίγματος στις αγορές.

Σεπτέμβριος 1993 – Απέλαση του αντιπροσώπου Γουέι Τζιν-γσένγκ στις ΗΠΑ.

Μάρτιος 1996 – Πρώτες ελεύθερες εκλογές στην Ταϊβάν. Εκλογή Λι Τενγκ-Χούι. Τρίτη κρίση της Ταϊβάν.

Μάιος 1999 – Βομβαρδισμός της κινεζικής πρεσβείας στο Βελιγράδι από το ΝΑΤΟ.

Οκτώβριος 2000 – Καθεστώς κανονικών εμπορικών σχέσεων για την Κίνα. Επερχόμενη είσοδος της Κίνας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

Απρίλιος 2001 – Σύγκρουση αμερικανικού κατασκοπευτικού αεροσκάφους με κινεζικό μαχητικό ανοικτά της νήσου Χαϊνάν.

Σεπτέμβριος 2001 – Τρομοκρατικές Επιθέσεις της Αλ Κάιντα στις ΗΠΑ. Η Κίνα στηρίζει τις ΗΠΑ στο Αφγανιστάν.

Οκτώβριος 2006 – Η Βόρεια Κορέα δοκιμάζει την πρώτη πυρηνική της βόμβα.

Σεπτέμβριος 2008 – Η Κίνα γίνεται ο μεγαλύτερος πιστωτής των ΗΠΑ.

Αύγουστος 2010 – Η Κίνα ξεπερνά την Ιαπωνία, και γίνεται η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως σε όρους ονομαστικού ΑΕΠ.

Νοέμβριος 2011 – Η Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Χίλαρι Κλίντον σε άρθρο της στο *Foreign Affairs* ανακοινώνει το «άλμα στην Ασία» (pivot to Asia).

Φεβρουάριος 2012 – Οι ΗΠΑ, η ΕΕ και η Ιαπωνία διαμαρτύρονται στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) και κατηγορούν την Κίνα για εμπάργκο σπάνιων γαιών.

Απρίλιος 2012 – Ο αντιφρονούντας Τσεν Γκουαντσένγκ δραπετεύει από κατ' οίκον περιορισμό και βρίσκει καταφύγιο στην Πρεσβεία των ΗΠΑ στο Πεκίνο.

Νοέμβριος 2012 – Το 18ο Εθνικό Κογκρέσο του Κόμματος εκλέγει τον Σι Τζινπίνγκ.

Ιούνιος 2013 – Σύνοδος Sunnylands Ομπάμα-Σι.

Σεπτέμβριος 2013 – Ο Πρόεδρος Σι ανακοινώνει τον «Νέο Δρομο του Μεταξίου» από το Καζακστάν.

Μάιος 2015 – Στη 14η σύνοδο ασφαλείας Σάνγκρι-Λα, ο Αμερικανός υπουργός άμυνας Άστον Κάρτερ κατηγορεί την Κίνα για επεκτατική πολιτική στη θάλασσα της Νότιας Κίνας.

Φεβρουάριος 2017 – Ο νεοεκλεγείς Αμερικανός Πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ επιβεβαιώνει την πολιτική της «Μίας Κίνας» ύστερα από παλινδρομήσεις.

Απρίλιος 2017 – Ο Τραμπ υποδέχεται τον Σι στην έπαυλη του Μαρ-α-λάγκο στη Φλόριντα.

Αύγουστος 2017 – Με πρωτοβουλία της Ιαπωνίας και στήριξη των ΗΠΑ επανιδρύεται το «δημοκρατικό κουαρτέτο» (QUAD) που συμπεριλαμβάνει επίσης την Ινδία και την Αυστραλία.

Μάρτιος 2018 – Η Κυβέρνηση Τραμπ ανακοινώνει σειρά δασμών σε κινεζικά προϊόντα.

Οκτώβριος 2018 – Ο Αντιπρόεδρος των ΗΠΑ Μάικ Πενς ανακοινώνει το τέλος της εποχής της οικονομικής αλληλεξάρτησης με την Κίνα.

Δεκέμβριος 2018 – Η Μενγκ Γουαντζόν κόρη του ιδρυτή της Huawei συλλαμβάνεται στον Καναδά ύστερα από ένταλμα σύλληψης των ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ στοχοποιούν τη Huawei.

Μάιος 2019 – Ο Πρόεδρος Τραμπ επιβάλλει ακόμα υψηλότερους δασμούς σε κινεζικά προϊόντα.

Νοέμβριος 2019 – Ο Τραμπ υπογράφει ψήφισμα στήριξης στους διαδηλωτές του Χονγκ Κονγκ.

Ιανουάριος 2020 – Πρώτη εκχειρία του εμπορικού πολέμου.

Ιανουάριος 2020 – Κρίση της πανδημίας Covid-19 και ανταλλαγές ρητορικών επιθέσεων ΗΠΑ-Κίνας.

Ιούλιος 2020 – Οι ΗΠΑ ακυρώνουν το ειδικό καθεστώς με το οποίο αντιμετωπίζουν το Χονγκ Κονγκ.

Ιανουάριος 2021 – Οι ΗΠΑ αναγνωρίζουν τη «Γενοκτονία της Σιντσιάνγκ» εξοργίζοντας την Κίνα.

Ιούνιος 2021 – Το NATO αναγνωρίζει την Κίνα ως «πρόκληση ασφάλειας».

Σεπτέμβριος 2021 – Οι ΗΠΑ, η Μεγάλη Βρετανία και η Αυστραλία ανακοινώνουν τριμερή αμυντική συμφωνία με έμφαση τον Ινδο-Ειρηνικό και τα πυρηνικά υποβρύχια (AUKUS).

Φεβρουάριος 2022 – Οι ΗΠΑ ανακοινώνουν διπλωματικόμποϊκοτάζ των χειμερινών Ολυμπιακών Αγώνων στο Πεκίνο.

Φεβρουάριος 2022 – Η Ρωσία εισβάλλει στην Ουκρανία. Οι

ΗΠΑ πιέζουν την Κίνα να πάρει θέση εναντίον της εισβολής.

Μάιος 2022 – Ο Πρόεδρος Μπάιντεν ανακοινώνει την ανάγκη εσωτερικής οικονομικής μεταρρύθμισης στις ΗΠΑ προτάσσοντας τον ανταγωνισμό με την Κίνα.

Αύγουστος 2022 – Η Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων Νάνσι Πελόζι επισκέπτεται την Ταϊβάν. Σφοδρή αντίδραση της Κίνας.

Οκτώβριος 2022 – Οι ΗΠΑ ανακοινώνουν εμπάργκο μικροεπεξεργαστών εναντίον της Κίνας. Σφοδρή αντίδραση της Κίνας.

Νοέμβριος 2022 – Ο Πρόεδρος Μπάιντεν και ο Πρόεδρος Σι συναντιούνται για πρώτη φορά στη συνοδό G20 στην Ινδονησία.

Φεβρουάριος 2023 – Οι ΗΠΑ κατηγορούν την Κίνα για κατασκοπία και καταρρίπτουν κινεζικό αερόστατο.

Μάρτιος 2023 – Στην πρώτη επίσκεψή του μετά τον πόλεμο της Ουκρανίας ο Πρόεδρος Σι συναντά τον Πρόεδρο Πούτιν στη Μόσχα.

Ιούνιος 2023 – Ο Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Άντονι Μπλίνκεν επισκέπτεται το Πεκίνο.

ΤΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Απρίλιος 1945 – Θάνατος Φράνκλιν Ντέλανο Ρούσβελτ.

Μάρτιος 1946 – Ο Ουίνστον Τσώρτσιλ στον λόγο του στο Φούλτον του Μιζούρι αναφέρεται σε ένα «σιδηρούν παραπέτασμα» που διαχωρίζει τη δυτική από την ανατολική Ευρώπη.

Ιανουάριος 1947 – Οι κομμουνιστές επικρατούν στην Πολωνία.

Μάρτιος 1947 – Ο Αμερικανός Πρόεδρος Χάρι Τρούμαν ανακοινώνει το ομώνυμο δόγμα.

Ιούνιος 1948 – Έναρξη εφοδιασμού του Βερολίνου με εναέρια μέσα.

Απρίλιος 1949 – Ίδρυση της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας (NATO).

Αύγουστος 1949 – Η Σοβιετική Ένωση δοκιμάζει την πρώτη πυρηνική της βόμβα.

Φεβρουάριος 1952 – Ελλάδα και Τουρκία γίνονται μέλη του NATO.

Αύγουστος 1953 – Επέμβαση ΗΠΑ στο Ιράν.

Μάιος 1955 – Ίδρυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας.

Νοέμβριος 1956 – Επέμβαση Κόκκινου Στρατού στη Βουδαπέστη.

Οκτώβριος 1957 – Η Σοβιετική Ένωση θέτει τον πρώτο δορυφόρο «Σπούτνικ» σε τροχιά. Πανικός ανασφάλειας στις ΗΠΑ.

Φεβρουάριος 1959 – Ο Φιντέλ Κάστρο ανακηρύσσεται Πρόεδρος της Κούβας.

Απρίλιος 1961 – Επέμβαση των ΗΠΑ στην Κούβα (bay of Pigs fiasco).

Αύγουστος 1961 – Χτίζεται το τείχος του Βερολίνου.

Μάρτιος 1962 – Κρίση στις σινο-σοβιετικές σχέσεις.

Οκτώβριος 1962 – Κρίση της Κούβας. Η ανθρωπότητα ένα βήμα πριν από τον πυρηνικό όλεθρο.

Ιούνιος 1963 – Ομιλία του Προέδρου Τζον Φιτζέραλντ Κένεντι για την Ειρήνη στο Αμερικανικό Πανεπιστήμιο.

Οκτώβριος 1963 – Συμφωνία ΗΠΑ-Σοβιετικής Ένωσης για τον μερικό περιορισμό των ατμοσφαιρικών πυρηνικών δοκιμών (PTBT).

Αύγουστος 1965 – Ο Αμερικανός Πρόεδρος Λίντον Τζόνσον αποστέλλει ισχυρά αμερικανικά στρατεύματα στο Βιετνάμ.

Ιανουάριος 1968 – Επίθεση Τετ στο Βιετνάμ. Η αμερικανική κοινή γνώμη σε αντιπολεμική έξαρση.

Αύγουστος 1968 – Επέμβαση Σοβιετικής Ένωσης στην Τσεχοσλοβακία.

Ιούλιος 1969 – Η αποστολή «Απόλλων 11» (Apollo 11) προσεληνώνεται επιτυχώς. Άνθρωποι περπατούν στο φεγγάρι.

Φεβρουάριος 1972 – Ο Νίξον στην Κίνα.

Μάιος 1972 – Συνθήκη περιορισμού στρατηγικών εξοπλισμών (SALT I) και συνθήκη αντιβαλλιστικών πυραύλων (ABM). Έναρξη ύφεσης (Détente).

Μάρτιος 1973 – Εσπευσμένη αποχώρηση των τελευταίων στρατευμάτων των ΗΠΑ από το Βιετνάμ.

Σεπτέμβριος 1973 – Επέμβαση των ΗΠΑ στη Χιλή.

Φεβρουάριος 1976 – Επέμβαση Σοβιετικής Ένωσης και Κούβας στην Αγκόλα.

Δεκέμβριος 1979 – Ξεκινά η εισβολή της Σοβιετικής Ένωσης στο Αφγανιστάν.

Μάρτιος 1983 – Χαρακτηρισμός της Σοβιετικής Ένωσης ως «Αυτοκρατορίας του Κακού» από τον Αμερικανό Πρόεδρο Ρόναλντ Ρέιγκαν. Ανακοίνωση «Πρωτοβουλίας Στρατηγικής Άμυνας» (Strategic Defense Initiative – SDI).

Οκτώβριος 1983 – Μαζικές διαδηλώσεις στην Ευρώπη κατά των πυρηνικών όπλων.

Μάρτιος 1985 – Ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ στο τιμόνι της Σοβιετικής Ένωσης.

Δεκέμβριος 1989 – Πτώση του τείχους του Βερολίνου.

Μάιος 1990 – Γκορμπατσόφ και Μπους συμφωνούν στην Επανάσταση της Γερμανίας.

Δεκέμβριος 1991 – Διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ποιες είναι οι στρατηγικές συνέπειες της ραγδαίας οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας τα τελευταία σαράντα χρόνια; Τι οδήγησε στην αλλαγή του μεταπολεμικού συσχετισμού δυνάμεων; Πόσο πιθανός είναι ένας πόλεμος μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ σήμερα; Υπάρχουν οι προϋποθέσεις για ειρηνική διαχείριση του υπό εξέλιξη ψυχροπολεμικού ανταγωνισμού Κίνας και ΗΠΑ; Έχουν κίνητρο οι δύο αυτές υπερδυνάμεις να δημιουργήσουν ένα παγκόσμιο διευθυντήριο (Global 2 – G2); Έχουν οι ηγεσίες των δύο ανταγωνιστών περιθώριο να επηρεάσουν τις εξελίξεις ή ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός έχει πλέον αποκτήσει τη δική του ανεξέλεγκτη δυναμική που οδηγεί αναπόφευκτα σε «τροχιά πολέμου»; Υπάρχει στρατηγική θεωρία νίκης που να επιτρέπει σε κάποιον από τους ανταγωνιστές να επικρατήσει σε αυτόν τον γεωπολιτικό ανταγωνισμό; Υπάρχουν κίνητρα στη μια ή στην άλλη πλευρά ώστε να υιοθετήσει στρατηγικές προληπτικού ή παρεμποδιστικού πολέμου; Κινδυνεύουν οι δύο πρωταγωνιστές να παγιδευτούν από τους συμμάχους τους; Ποια είναι τα διαφιλονικούμενα ζητήματα στις μεταξύ τους σχέσεις; Ποια στρατηγική ακολουθεί η κάθε πλευρά; Μπορούν ανατρεπτικές τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, να αποσταθεροποιήσουν τη στρατηγική ισορροπία;

Αυτά είναι ορισμένα από τα σημαντικά και επίκαιρα ερωτήματα που προσπαθούν να απαντήσουν πολλοί σύγχρονοι διεθνολόγοι και στρατηγικοί αναλυτές αν κρίνει κανείς από την πληθώρα μελετών που πραγματεύονται αυτό το ζήτημα.¹ Με αυτά τα ερωτήματα θα καταπιαστούμε και εμείς σε αυτό το βιβλίο.

Δεν είναι λίγοι αυτοί που αναζητούν τις απαντήσεις

στα παραπάνω ερωτήματα σε ιστορικές αναλογίες και στη σοφία των αρχαίων Ελλήνων. Ξαναδιαβάζουν έτσι κλασικά κείμενα όπως η *Ιστορία* του Θουκυδίδη.² Σε αυτό το πλαίσιο αναζήτησης απαντήσεων, όμως, κανένας διεθνολόγος δεν έχει τραβήξει επάνω του την προσοχή που έχει τραβήξει ο καθηγητής του Πανεπιστημίου του Χάρβαρντ Γκράχαμ Άλισον. Ο εν λόγω καθηγητής δημοσίευσε πριν λίγα χρόνια ένα βιβλίο με τον προκλητικό τίτλο *Σε Τροχιά Πολέμου: Μπορούν ΗΠΑ και Κίνα να αποφύγουν την παγίδα του Θουκυδίδη;* που έγινε από τότε παγκόσμιο best seller.³ Το επιχείρημα αυτού του βιβλίου, που βασίζεται στην ανάλυση του Πελοποννησιακού και ορισμένων άλλων πολέμων, παρουσιάζει την «παγίδα του Θουκυδίδη» ως το φαινόμενο κατά το οποίο όταν επέρχεται μεταβολή στην κορυφή του διεθνούς συστήματος με την αναδύμενη δύναμη να προσπερνά την κυρίαρχη δύναμη τότε ο ηγεμονικός πόλεμος είναι δύσκολο, σχεδόν αδύνατο, να αποφευχθεί. Σύμφωνα με τον Άλισον, το συστημικό αυτό φαινόμενο χαρακτηρίζει τον σημερινό γεωπολιτικό ανταγωνισμό Κίνας και ΗΠΑ που φαίνεται να οδηγείται σε αναπόφευκτη τροχιά πολέμου.

Στο παρόν βιβλίο αξιολογούμε αυτό το επιχείρημα για να διαπιστώσουμε αν πράγματι η λεγόμενη «παγίδα του Θουκυδίδη» δίνει το κατάλληλο πλαίσιο για την ανάλυση των σύγχρονων σινο-αμερικανικών σχέσεων και κατά πόσο ο μεταξύ τους γεωπολιτικός ανταγωνισμός θέτει τις ΗΠΑ και την Κίνα σε πολεμική τροχιά.

Η παραχάραξη του έργου του Θουκυδίδη έχει μακρά ιστορία. Υποστηρίζουμε ότι κανένα άλλο κλασικό κείμενο διεθνών σχέσεων –που μάλιστα έχει τραβήξει την προσοχή σημαντικών ηγετών όπως για παράδειγμα ο σημερινός Πρόεδρος της Κίνας Σι Τζινπίνγκ και ο πρώην πρόεδρος των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα– δεν έχει διαβα-

στεί τόσο μεροληπτικά και δεν έχει παρουσιαστεί τόσο επιλεκτικά και με τέτοια συχνότητα όσο η *Ιστορία* του Πελοποννησιακού Πολέμου του Θουκυδίδη.⁴ Το έργο του Θουκυδίδη, αν και μνημονεύεται εκτενώς, δυστυχώς δεν διαβάζεται προσεκτικά.⁵ Κατά συνέπεια, η επιλεκτική εξέταση του Θουκυδίδη –από ακαδημαϊκούς και πολιτικούς που αποσκοπούν να κερδίσουν την εύνοια ενός «πρόσκαιρου ακροατηρίου»⁶– όχι μόνο διαστρεβλώνει τα σημαντικά στρατηγικά διδάγματα που ενυπάρχουν στην *Ιστορία* του Πελοποννησιακού Πολέμου, αλλά μπορεί ακόμα και να οδηγήσει σε αυτό που στη γνωσιακή επιστήμη είναι γνωστό ως «καταρράκτης διαθεσιμότητας» (availability cascade). Πρόκειται για ένα φαινόμενο που θυμίζει πλύση εγκεφάλου κατά την οποία η συνεχής επανάληψη μια άποψης την καθιστά εξ αυτού και μόνο του λόγου αξιόπιστη. Συχνά δε, ο Θουκυδίδης γίνεται το εύκολο θύμα της επιβεβαιωτικής μεροληψίας – της τάσης δηλαδή να εστιάζουμε σε κάτι μονόπλευρα και να αντλούμε πληροφορίες επιλεκτικά με τρόπο που απλά να επιβεβαιώνει τα επιχειρήματά μας.⁷ Δεν είναι λίγοι λοιπόν οι σύγχρονοι αναλυτές που έχουν συχνά απομονώσει επιλεκτικά αποσπάσματα του έργου του Θουκυδίδη για να τα ερμηνεύσουν μέσα από το πρίσμα των αναγκών της εποχής τους. Για παράδειγμα, η αποτυχία των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Βιετνάμ θεωρήθηκε ως ανάλογη της καταστροφής της Αθήνας στη Σικελία ενώ η ψυχροπολεμική αντιπαράθεση μεταξύ ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης θεωρήθηκε ανάλογη της σύγκρουσης Αθήνας και Σπάρτης.⁸ Στη μεταψυχροπολεμική εποχή, αναφορά στον Θουκυδίδη έγινε ακόμα και κατά τη διάρκεια της συζήτησης στο Κογκρέσο που προηγήθηκε της απόφασης για τον Πόλεμο του Κόλπου το 1990. Αβασάνιστα και πάλι χρησιμοποιήθηκε η αναλογία της αθηναϊκής εκστρατείας

στη Σικελία. Μερικά χρόνια αργότερα, κάποιοι επικαλέστηκαν τον Θουκυδίδη για να αντισταχθούν στον Πόλεμο στο Αφγανιστάν.⁹ Έτσι με την επίκληση στην αναγνωρισμένη αυθεντία του Θουκυδίδη επιχειρούν πολλοί αναλυτές να διευρύνουν την επιστημονική ή ακόμα και την πολιτική επιρροή των επιχειρημάτων τους.¹⁰

Ο Γκράχαμ Άλισον ανήκει σε αυτή την κατηγορία των αναλυτών που έχουν χρησιμοποιήσει επιλεκτικά και έχουν παρερμηνεύσει το έργο του αρχαίου ιστορικού οδηγώντας τους αναγνώστες τους, μεταξύ αυτών και πολιτικούς που κατέχουν θέσεις ευθύνης, σε λανθασμένους και επικίνδυνους παραλληλισμούς μεταξύ του Πελοποννησιακού Πολέμου και των σύγχρονων σινο-αμερικανικών σχέσεων. Σύμφωνα με τον Άλισον, η «παγίδα του Θουκυδίδη» καθιστά τον πόλεμο μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ εξαιρετικά πιθανό όχι γιατί οι δύο αντίπαλοι τον επιζητούν συνειδητά αλλά επειδή αναπτύσσεται μεταξύ τους μια ανεξέλεγκτη δυναμική που οδηγεί στην «απώλεια του ελέγχου», εν συνεχεία στην «ακούσια κλιμάκωση» και τελικά στην τραγική πολεμική σύγκρουση.¹¹ Οι δύο αυτοί παγκόσμιοι κολοσσοί –που ελέγχουν περισσότερο από το 44% του παγκόσμιου πλούτου και πάνω από το 65% των παγκόσμιων στρατιωτικών εξοπλισμών– παρουσιάζονται από τον Άλισον σαν άβουλοι «υπνοβάτες» που κάτω από την επιρροή απρόσωπων συστημικών δυνάμεων οδηγούνται ακούσια, σαν πρωταγωνιστές τραγωδίας, προς την καταστροφή.¹² Το επιχείρημα αυτό είναι ιστορικά λανθασμένο και σε κάθε περίπτωση δεν βασίζεται στην πρωτογενή ανάλυση του Θουκυδίδη για τους ηγεμονικούς πολέμους.

Στο βιβλίο αυτό παρουσιάζουμε τη δική μας εναλλακτική ερμηνεία για τις σινο-αμερικανικές σχέσεις βασιζόμενοι στην προσεκτική ανάγνωση της *Ιστορίας* του

Θουκυδίδη. Εξετάζουμε τα αίτια του Πελοποννησιακού Πολέμου αλλά και γενικότερα τα αίτια των ηγεμονικών πολέμων (δηλαδή των πολέμων που σχετίζονται με τη μεταβολή ισχύος στην κορυφή του διεθνούς συστήματος) για να βρούμε αναλογίες σχετικές με τις τρέχουσες παγκόσμιες ανακατατάξεις. Το θέμα, όπως ήδη αναφέραμε, είναι εξαιρετικά σημαντικό και επίκαιρο. Η ραγδαία αύξηση της κινεζικής ισχύος –που ξεκίνησε το 1978 με τις μεταρρυθμίσεις του Ντενγκ Σιαοπίνγκ– προκαλεί ήδη τριγμούς στην κορυφή του σημερινού διεθνούς συστήματος. Αν μάλιστα οι υπάρχουσες τάσεις συνεχιστούν, η Κίνα είναι πιθανόν να υπερκεράσει σε ισχύ τις ΗΠΑ τις επόμενες δεκαετίες. Ποια θα είναι η αντίδραση των ΗΠΑ σε αυτές τις ανακατατάξεις; Θα επιχειρήσουν να ανακόψουν την ανοδική τροχιά της Κίνας πριν να είναι αργά; Αν ναι, ποιες στρατηγικές επιλογές διαθέτουν; Βιώνουμε ήδη έναν νέο ψυχρό πόλεμο που συνεχώς εντατικοποιείται. Γι' αυτό και εύλογα υπάρχει η ανησυχία κατά πόσον οι υπάρχουσες τάσεις στον παγκόσμιο συσχετισμό δυνάμεων θα οδηγήσουν σε αναπόφευκτο ηγεμονικό πόλεμο.

Η δική μας ερμηνεία διαφέρει ριζικά από αυτή του Άλισον και όσων άλλων αναλυτών κινούνται στο ίδιο μήκος κύματος με την ερμηνεία του. Υποστηρίζουμε ότι ο Πελοποννησιακός Πόλεμος δεν ήταν αποτέλεσμα απρόσωπων συστημικών πιέσεων, ακούσιων επιλογών και «υπνοβασίας». Αντίθετα, θεωρούμε ότι ήταν συνέπεια προσεκτικά μελετημένων αποφάσεων οι οποίες ελήφθησαν από τις ηγεσίες των μεγάλων δυνάμεων της εποχής που είχαν αντικρουόμενους πολιτικούς στόχους. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο πάντα των περιορισμών που θέτει το διεθνές σύστημα στη συμπεριφορά των κρατών, ο Θουκυδίδης δίνει πρωτεύοντα ρόλο στην ηγεσία και στις στρατηγικές επιλογές αυτών των ηγετών.¹³ Αυτό επιτρέ-

πει στον Θουκυδίδη να χρησιμοποιήσει το έργο του για να διδάξει την τέχνη της πολιτικής –σε όσους αναγνώστες κάνουν τον κόπο να τον διαβάσουν προσεκτικά– και να αναδείξει μέσα από την *Ιστορία* του τη *σωφροσύνη* ως τη σπουδαιότερη πολιτική αρετή: τη στρατηγική πυξίδα που πρέπει να διέπει τον προσανατολισμό των ηγετών.¹⁴ Η προσεκτική παρουσίαση του πλαισίου ανάλυσης του αρχαίου ιστορικού για τη διεθνή πολιτική και ειδικότερα για τα αίτια των ηγεμονικών πολέμων, μας επιτρέπει να αντλήσουμε διδάγματα από την *Ιστορία* του για τον σημερινό γεωπολιτικό ανταγωνισμό και να καταλήξουμε σε επτά διδακτικές στρατηγικές αναλογίες επί των σύγχρονων σινο-αμερικανικών σχέσεων *ex antiquis et novissimis optima*.

Η δομή του ανά χείρας βιβλίου έχει ως εξής. Στο πρώτο μέρος εντοπίζονται οι πιο σοβαρές παρερμηνείες και διαστρεβλώσεις του έργου του Θουκυδίδη στην επιχειρηματολογία του Γκράχαμ Άλισον αναφορικά με τα αίτια του Πελοποννησιακού Πολέμου. Επιχειρηματολογούμε ότι ενίοτε ο Άλισον στηρίζει την «παγίδα του Θουκυδίδη» σε μια λανθασμένη μετάφραση του αρχαίου κειμένου και έτσι διαστρεβλώνει ριζικά τα νοήματα της *Ιστορίας*. Άλλοτε πάλι, ο Άλισον, για να καταστήσει αξιόπιστη την «παγίδα του Θουκυδίδη» διαστρεβλώνει τα ιστορικά γεγονότα του Πελοποννησιακού Πολέμου. Συνεπώς η ανάλυσή του είναι έωλη και πρέπει να αντιμετωπιστεί με σκεπτικισμό.

Έχοντας αποδομήσει το επιχείρημα για τη λεγόμενη «παγίδα του Θουκυδίδη» παρουσιάζουμε τη δική μας ερμηνεία για τα αίτια των ηγεμονικών πολέμων στην *Ιστορία*. Παρότι ο Θουκυδίδης θεωρείται ως ο πρώτος στοχαστής που με το έργο του ανέδειξε τη σημασία του

διεθνούς συστήματος στις διακρατικές σχέσεις, η θεωρία του αναφορικά με τα αίτια των πολέμων και την ηγεμονική μετάβαση (hegemonic transition) είναι σύνθετη και πολυπαραγοντική παρά αμιγώς συστημική. Ο Αθηναίος ιστορικός, λοιπόν, δεν είναι όπως τον παρουσιάζει ο Άλισον. Δεν είναι, δηλαδή, ένας τυπικός δομικός ντετερμινιστής που εστιάζει μονοδιάστατα στην ανάλυση του διεθνούς συστήματος. Είναι ένας σύνθετος ρεαλιστής (complex realist) που εξετάζει και τα τρία επίπεδα ανάλυσης των διακρατικών σχέσεων δηλαδή, το διεθνές σύστημα, τις εσωτερικές δομές μιας πολιτείας, και την ηγεσία της. Αντιλαμβάνεται έτσι ότι η μορφή του πολιτεύματος, η ιστορική εμπειρία, η πολιτική κουλτούρα και η εσωτερική πολιτική αποτελούν σημαντικές μεταβλητές που αλληλεπιδρούν δυναμικά με τη δομή του διεθνούς συστήματος οδηγώντας εν τέλει σε στρατηγικές επιλογές μέσω κρίσιμων αποφάσεων από την πολιτική ηγεσία.¹⁵ Σε αυτή ακριβώς την ανάλυση βασιζόμαστε κι εμείς για να ερμηνεύσουμε τόσο τα αίτια του Πελοποννησιακού Πολέμου όσο και άλλων πολέμων που έχουν ξεσπάσει για την ηγεμονία στο διεθνές σύστημα.

Στο δεύτερο μέρος αυτού του βιβλίου παρουσιάζουμε επτά στρατηγικές αναλογίες-διαπιστώσεις που απορρέουν από προσεκτική ανάγνωση του μνημειώδους έργου του Θουκυδίδη και πιστεύουμε ότι έχουν διδακτική εφαρμογή στις σύγχρονες σινο-αμερικανικές σχέσεις. Πιστεύουμε ότι αυτό το μέρος του ένα χείρας βιβλίου, το οποίο μπορεί να διαβαστεί και αυτοτελώς, αποτελεί μια χρήσιμη συμβολή στην κατανόηση του γεωπολιτικού ανταγωνισμού μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας με ορίζοντα τις επόμενες δύο δεκαετίες. Στόχος μας είναι να διαπιστώσουμε όσο το δυνατόν πιο προσεκτικά τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ του αρχαίου ελληνικού διακρατικού συστήματος

και του σημερινού διεθνούς συστήματος και να αντλήσουμε στρατηγικά συμπεράσματα από τη Θουκυδίδεια ανάλυση που εξακολουθούν να είναι επίκαιρα σήμερα.¹⁶

Μια προσεκτική ανάγνωση της *Ιστορίας* του Θουκυδίδη παραμερίζει τους απλοϊκούς ιστορικούς παραλληλισμούς της «παγίδας του Θουκυδίδη» αποδεικνύοντας ότι η πρόληψη ενός πολέμου ηγεμονικής μεταβολής τη σημερινή πυρηνική εποχή εναπόκειται τόσο στη στρατηγική σύνεση (prudence) και την αυτοσυγκράτηση (restraint) όσο και στην αποτροπή (deterrence) – ζητούμενα που καθορίζονται από τις στρατηγικές αποφάσεις της πολιτικής ηγεσίας των εκάστοτε ανταγωνιστών.¹⁷

Στο τρίτο μέρος αυτού του βιβλίου εξετάζουμε τους μηχανισμούς που οδήγησαν στην άνοδο της κινεζικής ισχύος την τεσσαρακονταετία 1978-2018. Παρουσιάζουμε, επίσης, την εξέλιξη της κινεζικής και αμερικανικής υψηλής στρατηγικής για να γίνει κατανοητό το πώς περάσαμε σταδιακά από τη συνεργασία και τη σύμπραξη (engagement) στον στρατηγικό ανταγωνισμό και τον νέο ψυχρό πόλεμο.

Τέλος, στα συμπεράσματα αυτού του βιβλίου υποστηρίζουμε ότι η πολεμική σύγκρουση ΗΠΑ-Κίνας δεν αποτελεί στρατηγικό πεπρωμένο παρόλες τις ραγδαίες ανακατατάξεις στον παγκόσμιο συσχετισμό δυνάμεων που επιφέρει αφενός η κατακόρυφη άνοδος της κινεζικής ισχύος και αφετέρου η σχετική μείωση της αμερικανικής ισχύος.¹⁸ Ένας καταστροφικός πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας ούτε αναπόφευκτος είναι αλλά ούτε και εξαιρετικά πιθανός. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι ένας τέτοιος πόλεμος μπορεί εκ προοιμίου να αποκλειστεί. Αν όμως όντως προκύψει ένας τέτοιος πόλεμος θα είναι αποτέλεσμα συνειδητών στρατηγικών αποφάσεων που ελήφθησαν από ηγέτες που θε-

ωρούσαν ότι διέθεταν μια «θεωρία νίκης» επί των αντιπάλων τους και όχι ως τραγικό αποτέλεσμα «υπονοβασίας». Η ανάλυσή μας δείχνει ότι δεν είναι εύκολο να διαμορφωθεί μια τέτοια αξιόπιστη «θεωρίας νίκης» σε κανέναν από τους δυο ανταγωνιστές. Έτσι προβλέπουμε ότι παρότι η Κίνα και οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν να ανταγωνίζονται γεωπολιτικά, γεωοικονομικά, τεχνολογικά και ιδεολογικά, θα είναι ταυτόχρονα αναγκασμένες να συνεργαστούν για τη διαχείριση κρίσιμων ζητημάτων στα οποία υπάρχει σύμπλευση συμφερόντων όπως είναι η αποτροπή της διασποράς πυρηνικών όπλων και άλλων όπλων μαζικής καταστροφής, η πρόληψη πανδημιών, η περιβαλλοντική βιωσιμότητα του πλανήτη και η χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Στον προβλεπόμενο μεταξύ τους μακροχρόνιο ανταγωνισμό θα επικρατήσει οποία υπερδύναμη αποδειχθεί πιο ανθεκτική.

Οι συγγραφείς παρουσίασαν για πρώτη φορά τα επιχειρήματα αυτού του βιβλίου στο πλαίσιο συζήτησης στρογγυλής τραπέζης για την «παγίδα του Θουκυδίδη» που πραγματοποιήθηκε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Πεκίνου την άνοιξη του 2019. Ένα αρχικό περιληπτικό κείμενο πάνω στο οποίο βασίζεται το ανά χείρας βιβλίο δημοσιεύθηκε το καλοκαίρι του 2021 στο ακαδημαϊκό περιοδικό *The Chinese Journal of International Politics* με τίτλο “Unraveling the Thucydides Trap: Inadvertent Escalation or War of Choice”.¹⁹ Μια δεύτερη παρουσίαση των επιχειρημάτων της παρούσας μελέτης έγινε την άνοιξη του 2022 στο πλαίσιο του αμερικανικού γεωπολιτικού κύκλου συζητήσεων Mackinder Forum και τον χειμώνα του 2022 σε ακαδημαϊκό σεμινάριο στο κολλέγιο Σβάρτσμαν του Πανεπιστημίου Τσίνγκχουα.

Ο Αθανάσιος Πλατιάς έδωσε την άνοιξη του 2019 σειρά διαλέξεων στο Πανεπιστήμιο Τσίνγκχουα στο πλαίσιο

της έδρας επισκέπτη καθηγητή Ευρωπαϊκών και Ελληνικών Σπουδών του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη. Ως εκ τούτου θέλει να ευχαριστήσει τη διεύθυνση του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη και τη διοίκηση του τμήματος Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Τσίνγκουα για την πρόσκληση.

Οι συγγραφείς θέλουν να ευχαριστήσουν τους Paul Rahe, Andrew Novo, Jonathan Kirshner, Nana Vraila, Cheryl Novak, Elias Kastritis, Anastas Vangeli για τον σχολιασμό του αρχικού κειμένου στο οποίο βασίστηκε το παρόν βιβλίο, του οποίου τα όποια λάθη και παραλείψεις βαρύνουν αποκλειστικά τους συγγραφείς.

Επίσης οι συγγραφείς ευχαριστούν τη Μαρία Αλεξία Πλατιά για τον σχεδιασμό του εξωφύλλου και τον Σπύρο Κατσούλα που μετέφρασε ένα αρχικό κείμενο αυτού του τόμου από τα Αγγλικά στα Ελληνικά. Τέλος, ευχαριστούν τον εκδότη Μανόλη Δεληγιαννάκη και τους συνεργάτες του για τη γενική επιμέλεια του παρόντος τόμου, και ιδιαίτερα τη Νάντια Καραμπή για τις διορθώσεις και την Ελένη Κωστοπούλου για την επιμέλεια των χαρτών και των σχημάτων.

Αθανάσιος Πλατιάς
Ροδόπολη
Αύγουστος 2023

Βασίλειος Τρίγκας
Πεκίνο
Αύγουστος 2023

¹ Για μερικά από τα πρώτα κείμενα που έθεσαν αυτά τα θέματα για τις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας δείτε, Robert S. Ross, *China's Ascent: Power, Security and the Future of International Politics* (Ithaca, N.Y.: Cornell University press, 2008); John Mearsheimer, "Gathering Storm: China's Challenge to US Power in Asia", *Chinese Journal of International Politics*, Vol. 3, No. 4, 2010, σελ. 381-396.

² Οι παραπομπές στο αρχαίο κείμενο γίνονται με βάση το καθιερωμένο σύστημα για τις πρωτογενείς πηγές: αριθμός βιβλίου ακολου-

θούμενος από αριθμό παραγράφου. Για το αρχαίο κείμενο χρησιμοποιήσαμε την έκδοση της Κλασικής Βιβλιοθήκης Loeb: Thucydides, *History of the Peloponnesian War* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1956). Για την απόδοση στα Νέα Ελληνικά χρησιμοποιήθηκε, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά, η μετάφραση του Άγγελου Σ. Βλάχου, *Θουκυδίδου Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου* (Αθήνα: Εστία, 2008). Στα Ελληνικά υπάρχουν και άλλες εξαιρετικές μεταφράσεις όπως του Ελευθέριου Βενιζέλου βλ. Θουκυδίδης, *Ιστορία* (Αθήνα: Μεταίχμιο, 2019), και του Νικόλαου Σκουτερόπουλου βλ. Θουκυδίδης, *Ιστορία*, (Αθήνα: Πόλις, 2013). Για μια διεξοδική συζήτηση αναφορικά με τις διαφορές στο νόημα που επιφέρει η μετάφραση στον Θουκυδίδη βλ. Emily Greenwood, “On Translating Thucydides” στο Christine Lee and Neville Morley, eds. *A Handbook to the Reception of Thucydides* (Sussex: John Wiley & Sons, Ltd., 2015), σελ. 91-120. Για χρήσιμο υποστηρικτικό υλικό που βοηθάει στη διευκρίνιση ιστορικών λεπτομερειών και τη διαλεύκανση όρων και εννοιών της *Ιστορίας* του Θουκυδίδη βλ. Arnold W. Gomme, Antony Andrewes and Kenneth Dover, *A Historical Commentary on Thucydides* (Oxford: Clarendon Press, 1972-81), Vols. 1-8· Simon Hornblower, *A Commentary on Thucydides* (Oxford: Clarendon Press, 1991), Vol. 1· David Cartwright, *A Historical Commentary on Thucydides* (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1997).

³ Graham Allison, *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides’ Trap?* (Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 2017), για την ελληνική έκδοση βλ. Γκράχαμ Άλισον, *Σε Τροχιά Πολέμου: Μπορούν ΗΠΑ και Κίνα να αποφύγουν την παγίδα του Θουκυδίδη;* (Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο, 2020).

⁴ Η Kori Schake δικαίως στέκεται επικριτικά απέναντι στα υψηλά ιστάμενα πολιτικά πρόσωπα που παρερμηνεύουν τον Θουκυδίδη. Βλ. Kori Schake, “The Summer of Misreading Thucydides”, *The Atlantic*, 18 July, 2017, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/07/the-summer-of-misreading-thucydides/533859/>· Michael Crowley, “Why the White House is Reading Greek History”, *Politico*, 21 June, 2017, <https://www.politico.com/magazine/story/2017/06/21/why-the-white-house-is-reading-greek-history-215287/>· Xi Jinping, “Speech at the Welcoming Dinner Hosted by Local Governments and Friendly Organizations in the United States”, 22 September 2015, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/xjpdmgjxgsfwbcxlhgcl70znxlfh/t1305429.shtml· Kevin Rudd, *The Avoidable War: The Dangers of a Catastrophic Conflict Between the US and Xi Jinping’s China* (New York: Public Affairs, 2022).

⁵ Ο Κλαούζεβιτς κυρίως αλλά και ο Μακιαβέλι υποφέρουν ομοίως από εκτεταμένη χρήση αλλά επιφανειακή ανάγνωση.

⁶ Έκφραση που χρησιμοποίησε ο Θουκυδίδης 1.22.

⁷ Μια από τις πρώτες συγγραφείς που παρατήρησαν το πρόβλημα της επιλεκτικής ερμηνείας του Θουκυδίδα στη θεωρία των Διεθνών Σχέσεων είναι η Laurie M. Johnson Bagby. Βλ. Laurie M. Johnson Bagby, “The Use and Abuse of Thucydides in International Relations”, *International Organization*, Vol. 48, No. 1 (1994), σελ. 131-153.

⁸ Stanfield Turner, “Address to the Chicago Council”, Chicago Council Navy League of the United States, Chicago, March 9, 1973, σελ. 3, <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP80B01554R003500280001-7.pdf>. John Lewis Gaddis, *The Long Peace: Inquiries into the History of the Cold War* (Oxford: Oxford University Press, 1989), σελ. 221.

⁹ George Bornstein, “Reading Thucydides in America Today”, *Sewanee Review*, Vol. 123, No. 4 (Fall 2015), σελ. 661, 667.

¹⁰ Scott Plous, *The Psychology of Judgment and Decision Making* (New York: McGraw-Hill, 1993), σελ. 233, Andrew R. Novo and Jay M. Parker, *Restoring Thucydides: Testing Familiar Lessons and Deriving New Ones* (Amherst, NY: Cambria Press, 2020), σελ. 172. Edward Keene, “The Reception of Thucydides in the History of International Relations”, στο Christine Lee and Neville Morley, eds, *A Hardback to the Reception of Thucydides* (Malden, MA: Wiley Blackwell, 2015), σελ. 17-19.

¹¹ Για μια κριτική στο ίδιο πνεύμα, μεταξύ άλλων βλ. Jonathan Kirshner, “Handle Him with Care: the Importance of Getting Thucydides Right”, *Security Studies*, Vol. 28, No. 1 (2018), σελ. 1-24. Jonathan Kirshner, “Offensive Realism, Thucydides Traps, and the Tragedy of Unforced Errors: Classical Realism and US-China Relations”, *China International Strategy Review*, Vol. 1, No. 1 (2019), σελ. 51-63. Novo and Parker, *Restoring Thucydides*.

¹² Το «κλασικό» δοκίμιο αυτής της σχολής είναι αυτό της Barbara W. Tuchman, *The Guns of August* (Mcmillan, 1962). Επίσης για γενικότερη θεώρηση και επισκόπηση βλ. Stephen van Evera, *Causes of War: Power and the Roots of Conflict* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 2001).

¹³ Ο Θουκυδίδης έχει χαρακτηριστεί ως ο ιδρυτής του κλασικού ρεαλισμού, μιας σύνθετης θεωρίας που όμως εστιάζει στην ηγεσία περισσότερο από τα άλλα επίπεδα ανάλυσης (διεθνές σύστημα, εσωτερική δομή). Jonathan Kirshner, *An Unwritten Future: Realism and Uncertainty in World Politics* (Princeton: Princeton University Press,

2022). Athanasios Platias and Vasilis Trigkas, “Classical Realism and the Rise of Sino-American Antagonism: A Review Essay”, *Political Science Quarterly*, Spring 2024.

¹⁴ Lisa Kallet, ‘Thucydides Workshop of History and Utility outside the Text’, in Antonios Rengakos and Antonios Tsakmakis, *Brills Companion to Thucydides*, (Boston: Brills, 2006) σελ. 336. Η ορθή προσέγγιση του έργου του Θουκυδίδη έχει ιδιαίτερη σημασία διότι οι πολιτικοί ηγέτες δεν σκέφτονται με όρους περίτεχνης οικονομικής ανάλυσης αλλά με όρους ιστορικών αναλογιών. Λανθασμένες αντιλήψεις για τον Πελοποννησιακό Πόλεμο μπορούν να οδηγήσουν σε λανθασμένες στρατηγικές αποφάσεις. Justin Winokur, “Scholars examine current policies and challenges through the lens of history”, *Belfer Center for Science and International Affairs*, 2019, <https://www.belfercenter.org/publication/scholars-examine-current-choices-and-challenges-through-lens-history>.

¹⁵ Όπως έχει υποστηριχθεί αλλού από έναν από τους συγγραφείς του παρόντος βιβλίου, ενώ η δομή του διεθνούς συστήματος είναι πράγματι παρούσα στην ανάλυση του Θουκυδίδη, ο Αθηναίος ιστοριογράφος δίνει επίσης βαρύτητα στην εσωτερική πολιτική και στον ρόλο της ηγεσίας. Με σύγχρονους όρους Διεθνών Σχέσεων, ο Θουκυδίδης συνεκτιμά και τα τρία επίπεδα ανάλυσης. Ωστόσο, πολλοί ερευνητές τείνουν να απομονώνουν εκείνα τα αποσπάσματα από τον Θουκυδίδη που εστιάζουν στο επίπεδο ανάλυσης που ταιριάζει καλύτερα με τα θεωρητικά επιχειρήματά τους. Βλ. Athanassios Platias and Constantinos Koliopoulos, *Thucydides on Strategy: Grand Strategies in the Peloponnesian War and their Relevance Today* (New York: Columbia University Press, 2010). Για ένα παρόμοιο επιχειρήμα βλ. Michael Doyle, *Ways of War and Peace: Realism, Liberalism and Socialism* (New York: W.W. Norton, 1997). Ο Gideon Rose υποστηρίζει ότι η Θουκυδίδεια προσέγγιση αποτελεί το θεμέλιο του νεοκλασικού ρεαλισμού. Gideon Rose, “Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy”, *World Politics*, vol. 51, No. 1 (1998), σελ. 144-171. Βλ. ακόμα Ilias Kouskouvelis, *Thucydides on Choice and Decision Making: Why War is not Inevitable* (New York, N.Y.: Lexington Books, 2019). Joseph S. Nye, Jr., “Inevitability and War”, στο Richard N. Rosecrance and Steven E. Miller, eds., *The Next Great War: The Roots of World War I and the Risks of a China-US Conflict* (Cambridge: MIT Press, 2014), σελ. 182-185. Για μια χρήσιμη κατηγοριοποίηση των σχολών του Ρεαλισμού βλ.: Liu Feng and Zhang Ruizhuang, “The Typologies of Realism”, *Chinese Journal of International Politics*, Vol. 1, No. 1 (2006), σελ. 109-134.

¹⁶ Πράττοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, οι συγγραφείς επιθυμούν να καταρρίψουν τα επιχειρήματα περί τάχα πολιτισμικής μοναδικότητας. Για παράδειγμα, δύο γνωστοί Ασιάτες διεθνολόγοι πρόσφατα ισχυρίστηκαν ότι ο Θουκυδίδης «δεν έζησε στην Ανατολική Ασία» και έτσι δεν παρατήρησε ότι τα κράτη της Ανατολικής Ασίας κατόρθωσαν να υλοποιήσουν ηγεμονικές μεταβάσεις με ειρηνικό τρόπο λόγω πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων. David C. Kang and Ma Xinru, "Power Transitions: Thucydides Didn't Live in East Asia", *The Washington Quarterly*, Vol. 41, No. 1 (2018), σελ. 137-154. Διαφωνούμε με απόψεις περί «πολιτισμικής μοναδικότητας» και με προσπάθειες δημιουργίας πολιτισμικά προσδιορισμένων σχολών σκέψης στις Διεθνείς Σχέσεις. Υπό αυτή την έννοια, συμφωνούμε με τους Γιαν Σουετόνγκ και Κόλιν Γκρέν στο ότι δεν υπάρχει κινεζική ή δυτική Σχολή Σκέψης στις Διεθνείς Σχέσεις και τις Στρατηγικές Σπουδές και ότι η «κουλουρά» δεν δύναται να υποκαταστήσει την οικουμενικότητα της ρεαλιστικής ανάλυσης. Βλ. Benjamin Creutzfeldt, "Theory Talk #51: Yan Xuetong on Chinese Realism, The Tsinghua School of International Relations and the Impossibility of Harmony", *Theory Talks*, 28 November, 2012, <http://www.theory-talks.org/2012/11/theory-talk-51.html>· Colin S. Gray, *Modern Strategy* (Oxford: Oxford University Press, 1999), σελ. 1. Βλ. επίσης, Athanasios Platias and Vasilis Trigkas, "Strategic Universality in the Axial Age: The Doctrine of Prudence in Political Leadership", *Strategic Analysis*, Vol. 46, No. 2, 2022, σελ. 157-170.

¹⁷ Michael Crowley, "Why the White House is Reading Greek History", *Politico*, 21 June, 2017, <https://www.politico.com/magazine/story/2017/06/21/why-the-white-house-is-reading-greek-history-215287/>.

¹⁸ Η άνοδος της κινεζικής ισχύος βασίζεται κυρίως σε τέσσερις δεκαετίες διπλήφιας ανά έτος οικονομικής ανάπτυξης (1978-2018) και στη διάψευση πολλών αναλυτών για την κατάρρευση της κινεζικής οικονομίας. Barry J. Naughton, *The Chinese Economy: Transition and Growth* (Cambridge, MA: MIT University Press, 2019). Η σχετική μείωση της αμερικανικής ισχύος αναφέρεται στο γεγονός ότι έχει κλείσει το χάσμα που χωρίζει τις ΗΠΑ από την Κίνα. Για παράδειγμα, το 1980 το ΑΕΠ της Κίνας ήταν στο 7% του αμερικανικού ΑΕΠ. Σήμερα το κινεζικό ΑΕΠ είναι στο επίπεδο του 80% αυτού των ΗΠΑ πράγμα που σημαίνει ότι έχει υπάρξει σχετική μείωση της αμερικανικής οικονομικής ισχύος σε σύγκριση με την κινεζική.

¹⁹ Athanasios Platias and Vasilis Trigkas, "Unraveling the Thucydides Trap: Inadvertent Escalation or War of Choice", *Chinese Journal of International Politics*, Vol. 14, No. 2, 2021, σελ. 219-255.